

AİLE İÇİ ŞİDDET

Hilal Çelik

İNSAMER
İHH İNSANİ VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
IHH HUMANITARIAN AND SOCIAL RESEARCH CENTER
مركز البحوث الإنسانية و الاجتماعية

Referans için: Çelik, Hilal. "Aile İçi Şiddet". İNSAMER Araştırma 125. Ekim 2020.

Araştırma 125

Aile toplumun en küçük kurumudur. Ailenin var olmadığı bir toplumdaki söz edilemez. Bu sebeple aileyle ilgili her sorun aslında toplumsal düzeni risk altına sokmaktadır. Ailedeki en yaygın sorunlardan biri ise şiddettir ve genellikle erkekler tarafından kadına ve çocuğa yönelik uygulanmaktadır. Şiddetin ortaya çıkmasını, tekrarlamasını ve büyümesini sağlayan iç içe geçmiş birçok etken vardır. Aile içi şiddet; yaş, eğitim, din, ırk, statü gözetmeksizin toplumun her kesimde görülmekle birlikte, bazı kesimlerde daha sık görülmektedir. Ülkemizde ve dünyada en fazla karşılaşılan toplumsal sorunların başında gelen aile içi şiddet konusuyla ilgili çalışmalar ise sayıca fazla olmakla birlikte nitelik olarak yetersiz kalmaktadır.

Şiddet olgusu toplumsal ve evrensel bir özelliğe sahip olduğundan yapılan tanımlamalar ve şiddeti algılayış biçimi de toplumdaki topluma değişiklik göstermekte ve konuyla ilgili genel bir tanım yapmak zorlaşmaktadır. Dünya Sağlık

Örgütü'ne göre şiddet, eyleme maruz kalan kişiler açısından üç kategoriye ayrılmaktadır: kişinin kendisine yönelik şiddet, kişiler arası şiddet ve kolektif şiddet. Bu tanımlamaya göre aile içi şiddet, kişiler arası şiddet kategorisine girmektedir.¹ Aile içi şiddet zaman zaman insan hakları ihlali, sosyal haklar ve sağlık sorunu bağlamında da tanımlanmaktadır.²

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı da ev içi şiddeti; "çocuk, eş, eski eş, yakın akrabalar gibi aile bireyleri arasında gerçekleşen; bireyin, fiziksel, cinsel, ekonomik veya psikolojik zarar görmesiyle veya acı çekmesiyle sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel hareketleri, buna yönelik tehdit ve baskıyı ya da özgürlüğün keyfi engellenmesini de içeren, toplumsal veya özel alanda meydana gelen, fiziksel, cinsel, psikolojik, sözlü veya ekonomik her türlü tutum ve davranış"³ olarak tanımlamaktadır.

Şiddet olgusu karmaşık ve çok yönlü bir yapıya sahip olduğundan bu durumun tanımı da tek

İNSAMER
İHH İNSANİ VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
IHH HUMANITARIAN AND SOCIAL RESEARCH CENTER
مركز البحوث الإنسانية و الاجتماعية

bir kalıba sığdırmak zordur. Bu nedenle şiddet tanımlaması sınıflandırılarak yapılmaktadır. Buna göre şiddetin en bilinen türü fiziksel şiddettir. Bireyin fiziksel bütünlüğüne karşı her türlü kaba eylem fiziksel şiddet olarak tanımlanmaktadır. Vurma, cisim fırlatma, tekmeleme, tokatlama, öldürme, silahlı tehdit gibi eylemler bu grup içerisinde yer almaktadır. Cinsel şiddet ise bireyin rızası olmaksızın yapılan her türlü cinsel zorlamadır. Aile içi şiddet, özellikle de aile içindeki cinsel şiddet, toplumda mahrem bir alan olarak görüldüğü için mağdurların bu türden bir şiddet üzerine konuşmaları zorlaşmaktadır.⁴ Farklı bir şiddet türü olan psikolojik yahut diğer adıyla duygusal şiddet ise; bireyin kişiliğini ve fikirlerini küçük görme, aşağılama, reddetme, bağırma, tehdit etme, küsme, aşırı kıskançlık, sevgi göstermeme gibi kişinin ruhsal bütünlüğünü hedef alan davranışlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bireyin ev dışına yalnız çıkmasına izin vermemek ve sürekli kontrol etmek gibi sosyal yaşamı baskılayıcı ve engelleyici her türlü davranış ise, sosyal şiddet olarak tanımlanmaktadır. Bir diğer şiddet türü de ekonomik şiddettir; kişinin parasını rızası olmadan yönetmek, çalışmasını engellemek veya bireyin kazandığı parayı kullanmasına izin vermemek bu şiddet türünün örnekleridir.

Kadına Yönelik Şiddet

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu (BMGK) tarafından 1993'te kabul edilen Kadınlara Yönelik Şiddetin Önlenmesi Bildirgesi'nde; "kadın şiddeti, ister kamusal isterse özel yaşamda meydana gelsin, kadınlara fiziksel, cinsel veya psikolojik acı veya ızdırap veren yahut verebilecek olan, cinsiyete dayanan bir eylem veya bu tür eylemlerle tehdit etme, zorlama veya keyfi olarak özgürlükten yoksun bırakma" şeklinde tanımlanmaktadır.⁵

Kadına yönelik şiddet, temel hakların ve özgürlüklerin ihlali olarak kabul edilmektedir. Bu şiddetin amacı kadını orantısız güç kullanarak isteği hilafına yönetmektir. Kadına şiddet genel olarak aile üyesi veya partner olan erkek tarafından uygulanmaktadır ve bu kişiler genellikle kültür, devlet ve din adına hareket

ettiklerini savunmaktadır. Şiddeti uygulayanlar; bireyin babası, eşi, ağabeyi, eski eşi, sevgilisi, akrabaları veya tanımadığı kişi ya da kişiler olabilmektedir. Bu durumda eğer kadın, aile üyelerinden biri tarafından şiddete maruz kalıyorsa aile içinde ötekileştirilerek değersiz bir konuma indirgenmiş demektir. Kadına şiddet aynı zamanda yaşama, sağlık ve beslenme, eğitim, toplumsal ve ekonomik hayata katılma gibi temel insan haklarını ihlal eden toplumsal bir sorundur. Kadına uygulanan şiddet, yukarıda da bahsi geçtiği gibi, genel olarak fiziksel, cinsel, psikolojik ve ekonomik şiddet olmak dört sınıfa ayrılmıştır.

Şiddet mağduru kadınlar şiddetin izlerini hayatları boyunca taşımaktadır. Bu kadınlarda genellikle anksiyete, travma sonrası stres bozukluğu, çaresizlik, öz güven eksikliği, umutsuzluk, korku gibi ruhsal sorunların yanı sıra cinsel yolla bulaşan hastalıklar, istenmeyen gebelikler, genital rahatsızlıklar ve idrar yolu rahatsızlıkları görülebilmektedir. Ağır fiziksel şiddet sonucu felç gibi kişinin yaşamını idame ettirmesine engel olan fizyolojik hasarlar oluşması da olası başka bir durumdur. Bununla beraber kişide psikolojik nedenli olarak mide ve bağırsak rahatsızlıkları, baş ve sırt ağrıları da görülebilmektedir. Fiziksel sıkıntılar geçici olsa bile psikolojik sıkıntıları çözmek son derece güçtür.

Şiddetin toplumda normal gözükmesi, uygulanma sıklığı ve sosyolojik etkenlerin yaygınlığı, kadının şiddet karşısında neden sustuğunun bir göstergesidir. Eğer şiddet sıklıkla meydana gelmiyorsa kadın bunun geçici bir durum olduğunu düşünüp susmayı tercih edebilmektedir. Utanç duygusu da bu noktada belirleyici faktörlerden biridir. Aile içi ilişkilerin mahrem sayılması kişinin uğradığı şiddeti anlatmada zorlanmasına sebep olmaktadır. Devletin kendilerini koruyamayacağını düşünen çocuklu anneler açısından maruz kaldıkları şiddeti anlatmak çok daha zor bir durumdur. Kadınlar genel olarak şiddete uğradıklarını anlattıklarında daha fazla şiddete maruz kalmaktan ve yaşama, barınma, sağlık, eğitim gibi temel haklardan yararlanamayacaklarından endişe duymaktadırlar.

Çocuğa Yönelik Şiddet

Aile içi şiddet denildiğinde akla ilk kadına yönelik şiddet gelse de aile içindeki tüm üyelere şiddet uygulanabilmektedir. Bu bağlamda çocuklar da aile içi şiddete en fazla maruz kalan kesimlerden biridir. Çocuğa yönelik şiddet veya istismar fiziksel, duygusal ve cinsel olmak üzere genel olarak üç boyutta ele alınmaktadır. Bunun bir alt kategorisi olan çocuğun ihmali ise fiziksel, duygusal ve eğitimsel boyutlarıyla ortaya çıkmaktadır. Çocuğa yönelik ihmal ve istismar genel olarak 18 yaş altı çocuklara karşı aktif olarak gerçekleştirilen ve onların fiziksel, duygusal, zihinsel ve sosyal gelişmelerini zedeleyen her türden eylemdir. Çocukların beslenme, bakım, gözetim, eğitim gibi ihtiyaçlarının karşılanmaması durumu ise çocuk ihmali olarak ele alınabilir.⁶ Çocuklar da yaşlı ve engelli bireyler gibi savunmasızdırlar. Çocuğa şiddet genel olarak çocuğun davranışlarını kontrol altına almak adına yapılmaktadır. Kontrol ederken yapılanlar; oyuncaklarıyla oynamaya izin vermeme, arkadaşlarıyla görüştürmeme, sosyal aktivitelerden alıkoyma, odaya kilitleme, yaramazlık yaptığını söyleyerek cezalandırma gibi engelleyici davranışlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Çocuğa yönelik şiddetin sonuçları; büyüdüğüde kendini ihmal etme, depresyon, agresif kişilik gibi psikolojik sorunlar, düşük okul başarısı, korku, sosyal aktivitelerden geri çekilme, sinirlilik vb. şekillerde ortaya çıkabilmektedir. Bunların yanında bu kişilerde alkol, uyuşturucu bağımlılığı, evden kaçma, hırsızlık gibi sorunlar yaşanması olasılığı da yüksektir.⁷

Çocuğun aile içinde şiddete tanık olması da farklı boyutta bir şiddet türüdür. Zira doğrudan kendisi şiddete maruz kalmasa da aile içinde annesinin veya kardeşlerinin gördüğü şiddete tanık olması, onu da şiddet mağduru yapmaktadır. Aile çocuğun ilk sosyalleştiği alandır. Çocuk, anne babayı taklit ederek gelişir ve büyür. Çocuğun aile içi şiddete tanık olması, ileride şiddetin uygulayıcısı olmasına sebep olabilir; çünkü ailesindeki bireylerin şiddete karşı koyamaması, bu durumun normal olduğunu düşünmesine yol açar. Bu şekilde çocuk da tanık olduğu şiddeti modeller. Böyle bir ortamda ihmal edilerek

büyüyen çocukların büyüdülerinde toplumda tehdit oluşturma riskleri de artar. Bunların yanı sıra annenin şiddete maruz kaldığı durumlarda çocuğun annesine bir nevi ebeveynlik yapmak istemesi ise, onun biyo-psikososyal gelişimini olumsuz etkiler. Toplumun değerlerini aktarmada çocukların payının ne kadar büyük olduğu düşünüldüğünde, çocuğa yönelik şiddetin önlenmesinin geleceğin yetişkinlerinin şiddete başvurma ihtimalini düşüreceği de açıktır.

Yaşlılara Yönelik Şiddet

Yaşlılara şiddet genel olarak 75 yaş ve üzeri kesimde görülmektedir. Birey yaşlandıkça fiziksel olarak bakıma ihtiyaç duymaya başlar. Yapılan araştırmalar yaşlıların daha çok fiziksel şiddete maruz kaldığını ancak cinsel ve ekonomik şiddete maruz kalanların sayısının da az olmadığını ortaya koymaktadır. Araştırmalar kadınların erkeklere kıyasla daha fazla şiddete maruz kaldığını belgelemektedir. Bu durumun nedenleri; toplumsal olarak kadına yönelik şiddetin yaygınlığı, kadınların ekonomik özgürlüğünün olmaması ve erkeklere nazaran kadın nüfusun fazla olması olarak açıklanabilmektedir. Yaşlılara yönelik şiddet ise, genel olarak bakımından sorumlu olan kişiler tarafından uygulanmaktadır; dolayısıyla yaşlıya uygulanan şiddetin kaynağı genellikle aile bireyleridir.⁸

Erkeğe Yönelik Şiddet

Genel olarak toplumlarda şiddetin sorumlusu olarak erkek bireylerin öne çıkması, erkeğe yönelik şiddetin göz ardı edilmesine sebep olmaktadır. Bu konudaki çalışmaların azlığı, sorunun boyutlarıyla ilgili sağlıklı verilere ulaşılmasında engel teşkil etmektedir. Oysaki toplumsal cinsiyet rolleri ve ataerkillik, erkekleri de olumsuz etkilemektedir. Duygularını belli edememe, strese yol açan her durumda kendini duygusal olarak bastırıp tepki vermeme gibi insan üstü özelliklerin atfedilmesi, erkek üzerinde büyük bir baskı oluşturmaktadır. Bu sorumluluğu yerine getirememesi durumunda gerginliğin artması da şiddetin açığa çıkmasına yol açmaktadır. Toplum tarafından dayatılan; her zaman güçlü, yenilmez ve duygusuzca hayatını devam ettirmesi gerektirdiğine dair geleneksel

kurallar, şiddete maruz kalan erkeğin bu durumu açıklamasına engel olmaktadır. Erkekler alay edilme ve küçük görülmeğe susmayı tercih etseler de şiddetin erkeğe yönelik olması onu toplumsal bir sorun olmaktan çıkarmamaktadır.

Araştırmalar, şiddete maruz kalmanın hem erkek hem de kadın için uzun vadede fiziksel, psikolojik ve sosyal sorunlara sebep olduğunu ortaya koymaktadır. Şiddete uğrayan erkekler açısından herhangi bir kamusal desteğin bulunmaması da bu tür vakaların açığa çıkmamasında etkilidir. Erkeğe yönelik şiddeti çözümlenmek ve iyileştirmek, aile içi şiddetin engellenmesinde önemli bir adım olacaktır.⁹

Şiddeti Etkileyen Faktörler

Aile içi şiddetin mağdurları genellikle kadınlar ve çocuklardır. Şiddetin temel sebepleri biyolojik, psikolojik ve sosyolojik etkenler olarak sıralanabilir. Erkeklerde görülen dürtüsel bozukluklar, bazı ruhsal hastalıklar ve kişilik travmaları, biyolojik nedenler arasında sayılabilir. Ayrıca nörobiyolojik, psikodinamik özelliklerle zihinsel ve karakter bozukluklarının da şiddet eğilimini artırıcı etkenler arasında olduğu belirtilmektedir. Örneğin şiddet eğilimi olan erkekler evliliklerinin ilk zamanlarında bu duygularını bastırmakta ancak ilerleyen yıllarda çiftler arasında duygusal ve toplumsal bağlar güçlendikçe bu bastırılmış duygular açığa çıkmaktadır. Kadının bu durum karşısında gerekli tepkiyi vermemesi, erkek davranışını pekiştirerek bu durumu sürekli hâle getirebilmektedir. Sosyolojik nedenler ise; kültürel değerlerin yanlış kodlanması, eğitimsizlik, yoksulluk, işsizlik, ataerkillik yapı, toplumsal cinsiyet rolleri şeklinde sıralanabilmektedir.¹⁰

Aile İçi Şiddeti Etkileyen Faktörler

1. Şiddete Tanık Olarak veya Maruz Kalarak Şiddeti Öğrenme

Çocuklukta kendisinin veya aileden birisinin şiddet görmesi, bireyin bu durumu normalleştirmesine sebep olmaktadır. Çocukken tanık olunan şiddet, bireyi bu konuda duyarsızlaştırıp umursamaz hâle getirerek şiddetin uygulayıcısı yapabilmektedir. Çocuğun çevresindeki kişilere şiddet uygulanmasıyla

ilgili herhangi bir rahatsızlık duymaması ise, ileride kuracağı aile ortamındaki sorunların habercisi niteliğindedir. Erkek çocuk babasını örnek alarak şiddetin uygulayıcısı olma riski taşırken, kız çocuk ise şiddet gören annesinin susması sebebiyle bu durumu normal kabul etmekte ve kendisi de ileride şiddet mağduru olma riski taşımaktadır.¹¹ Şiddetin normal görülmesi sonucu şiddete tanık ve maruz kalan çocuk da karşılaştığı problemlerde şiddeti bir çözüm olarak kullanacaktır.

2. Yoksulluk

Aile içi şiddeti etkileyen faktörlerden biri de yoksulluktur. Ekonomik yetersizliklerden dolayı temel ihtiyaçlara erişememe olarak tanımlanan yoksulluk, neo-liberal iktisat politikaları sonucu küresel bir sorun hâlini almıştır.¹² Yoksullukla birlikte gelen; işsizlik, düşük eğitim seviyesi, kalabalık aile yapısı, işsiz erkeğin toplumsal baskı nedeniyle kendini yetersiz hissetmesi ve bireyler arası gerilimin artması gibi faktörler de şiddet eğilimlerini tetiklemektedir. Dolayısıyla erkekler ekonomik olarak kendilerini güçlü hissetmediklerinde aile içinde kadına ve çocuğa şiddet uygulayarak güç gösterisinde bulunmaya çalışmaktadır. Ekonomik kaynak elde etme görevini toplum tarafından erkeğe dayatılması ve erkeğin kaynağa ulaşamadığında kendini güçsüz hissetmesi de şiddet eğilimini körüklemektedir; yani erkek şiddet kullanarak egemenliğini fiziksel olarak göstermeye çalışmaktadır. Şiddeti etkileyen pek çok faktör aynı şekilde şiddetin sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Bunlardan biri de eğitimsizliktir. Eğitimsizliğin sebepleri arasında yoksulluk belirleyici bir faktörken yoksulluk sebepleri arasında da eğitimsizlik önemli bir yer tutmaktadır; dolayısıyla bir nevi bumerang etkisi yaşanmaktadır. Aile içi şiddeti etkileyen pek çok faktör de bu döngü içinde şekillenmektedir. Gelişmekte olan toplumlarda eğitim için öncelik her alanda olduğu gibi erkeklere verilmekte ve kadınların eğitim alması ikinci plana atılmaktadır.

3. Ataerkillik

Ortak yaşam tarzı, gelenekler, değerler ve normlar bir toplumun kültürü oluşturur. Toplumda şiddetin ortaya çıkmasında kültürel

değerlerin etkisi yanında kültürel kodların yanlış anlaşılması da belirleyici olmaktadır. Toplumun ataerkil yapısı söz konusu sorunda kültürel etkenin önemini ortaya koymaktadır. Erkeklerin kendilerinde kadına sahip olma hakkı görmeleri, aile içi sorunlarda şiddeti araç olarak kullanmaları, alınan kararlarda kadınların söz sahibi olmaması, uygulanan şiddetin meşru görülmesi gibi faktörler, toplumda şiddeti normalleştirmektedir. Ayrıca namus kavramı da cinayetlere sebep olan bir diğer etkidir. Erkekler kadın ve çocuklar için bir namus çerçevesi çizerek bunun dışına çıkıldığında şiddeti kendilerine hak görmektedir. Namus, kadın üzerinden erkekler tarafından korunması gereken bir kavram olarak algılanmaktadır. Namus dendiğinde akla ilk olarak kadının gelmesi ve namusun korunması dendiğinde de sadece kadının bununla sorumlu tutulması, bu noktada oldukça çarpık ve adaletsiz bir tutumdur. Kadının namusu; ailenin ve erkeğin namusu olarak görülmektedir. Kadın için “namussuzluk” olarak adlandırılan davranışlar, erkek tarafından yapıldığında bu durum toplum için büyük bir sorun oluşturmamaktadır. Bu tek yönlü dayatma da şiddeti körükleyen en temel faktörlerden biridir. Kadının gördüğü şiddeti normalleştirmesi, umursamaması, bu durumu değiştiremeyeceğini düşünmesi, kendini çaresiz hissetmesi ve bu durumun geçeceğini düşünmesi, şiddetin yeniden ortaya çıkmasına ve yaygınlaşmasına zemin hazırlamaktadır. Kadınların şiddet karşısında pasif kalmaları, ömür boyunca şiddetin izini taşımalarına yol açmaktadır. Kız çocuklarının engellenmesi, kültürel normların bir sonucu olarak görülmektedir. Kadınların eğitim, meslek, spor, sanat gibi alanlarda sırf cinsiyetleri sebebiyle engellenmeleri, kültürel bir etken olarak da dikkat çekmektedir. Kadının eğitim seviyesinin erkekten yüksek olması da şiddeti tetikleyen bir diğer toplumsal etkidir.

4. Abartılı Toplumsal Roller

Anne karnında cinsiyeti belli olduğu andan itibaren birey için belirlenen bazı roller söz konusudur. Toplumların bireye cinsiyeti sebebiyle çeşitli roller atfetmesi, doğal hayatın akışının bir gereğidir. Bu rollerin bir bölümü

bireyin yaratılışından gelen doğal ayrışmaya bağlı olarak şekillenmiş annelik, babalık gibi kadını ve erkeği belirli bir yerde tutan sağlıklı dağılımlar olabildiği gibi, tarih içinde oluşmuş geleneklere dayalı, sonradan edinilmiş abartılı dağılımlar da olabilir. Duygusal davranış (ağlama-gülme), dışarıda bulunma saatleri, ev işleri vb. sosyal davranışlar bugün en fazla tartışma konusu yapılan ve cinsiyete göre değer biçilen kalıplardan bazılarıdır.

Yaratılışı gereği anne babanın ortak eğitimine muhtaç olan çocuğu eğitime işinin anneye, maddi geçim işinin ise babaya verilmesi, ne dinin ne de yaratılışın bir gereğidir. Bu görev dağılımı daha ziyade toplumsal rollerle alakalı olduğu için en fazla tartışılan hususlar arasındadır. Bu rol dağılımına bağlı olarak yaşanan herhangi bir şiddet olayında annenin susması ise, çocuğun bu durumu normal karşılayarak bu şekilde öğrenmesine sebep olan en temel sorunlardan biridir. Bunun dışında kız ve erkek çocuğa karşı ebeveynlerin yaklaşımındaki eşitsizlik, yine yanlış toplumsal cinsiyet öğretisinin bir sonucudur. Çocuk yetiştirme sürecinde annenin ön planda olması, toplumsal cinsiyet rolleri öğretilerini aktarmada kadının aktif olduğunu göstermektedir. Erkekler güçlü, zeki, başarılı, cesur olarak yetiştirilmeye çalışılırken kadınlar naif, çekingen ve namuslu olmaları gerektiğini içeren söylemlerle yetiştirilmektedirler. Bu yaklaşım tek başına büyük bir sorun oluşturmaya da söz konusu karakter eğitiminin sadece bir cinse hasredilmesi, ciddi toplumsal çarpıklıklara yol açabilmektedir. Bu çarpıklığın bir sonucu olarak da erkeğin yaptığı her türlü gayriahlaki eylem normalleşirken, kadının yaptığı en küçük bir hata ağır yaptırımlara sebep olabilmektedir.

Her bireyin toplumsal anlamda birden fazla rolü vardır: Anne, baba, evlat, kardeş, amca, hala, teyze, vatandaş vb. bütün bu roller, toplumsal ilişkileri düzenleyen temel rollerdir. Fakat toplumsal cinsiyet rollerinin kesin ve katı çizgilerle belirlenmesi, kadın ve erkeği aile ortamında ayrıştıran gerilim çıkmasına sebep olmaktadır. Erkeğin ev işlerine yardımcı olmaması, sinirli olmanın güçlü olduğu anlayışı, kadının sadece ev işi ve çocuk bakımında söz hakkı olması, sosyal hayatta engellenmesi; erkek

ve kadını bir labirentin içine sokarak kadın-erkek ilişkilerinde dayanışma, muhabbet, şefkat ve anlayışlı olma duygularının açığa çıkmasına engel olmakta ve insan onurunu zedeleyip en temel hakların gasp edilmesiyle sonuçlanan bir anlayışa yol açmaktadır. İnsanın yaratılıştan sahip olduğu değerini hor ve küçük gören bu algı, ailenin ve devamında toplumun sorunlu bir hâle gelmesine neden olmaktadır.

Pandemi Sürecinde Aile İçi İlişkiler

Büyük salgınlar toplumlarda önemli değişimlere yol açar. Böylesi dönemlerde toplumsal normlarda kırılmalar yaşanır ve bazı suçlarda ciddi artışlar söz konusu olur. Covid-19 salgını sürecinde de tüm dünyada kadına yönelik şiddette belirgin bir artış yaşanmıştır. Örneğin Türkiye’de bir önceki yıla kıyasla 2020 Mart ayında kadına yönelik fiziksel şiddet %80, psikolojik şiddet %93, sığınma evi talebi %78 oranında artmıştır. Bir araştırmaya göre pandemi sürecinde kadına yönelik şiddet olaylarında %27,8 oranında artış olmuştur. BM de medyada çıkan haberlere dayanarak Almanya, ABD, Arjantin, Birleşik Krallık, Fransa, Kanada, Kıbrıs ve Singapur’da ev içi şiddete yönelik bildirimlerin arttığını rapor etmiştir. Salgının başlangıç yeri sayılan Çin’de karantina uygulamasıyla birlikte ev içi şiddetin üç kat arttığı belirtilmektedir. Bu artış Fransa’da %30-36, Brezilya’da %40-50, Arjantin’de %25, Singapur’da %33, ABD’nin farklı eyaletlerinde %10-35 oranlarındadır. Ev içi şiddet destek hattına yapılan başvuruların İspanya’da %20, Kıbrıs’ta %30 ve İngiltere’de %25 arttığı bildirilmiştir.¹³ Bu süreçte kadına yönelik şiddetin artma sebepleri ise; karantina uygulamasıyla evde kalma süresinin uzaması, işsizlik, ekonomik sıkıntılar, arkadaşlarla iletişimin azalması, yardım hatlarına erişimde yaşanan sıkıntılar olarak sıralanmıştır. Yaşam alışkanlıklarının değişmesiyle birlikte, işin ve okulun eve taşınması, ev içi işlerin artması ve bu işlerden kadının sorumlu olması, evin küçük ve aile bireylerinin sayıca fazla olması, bir yakının enfekte olmasından korkma, virüsten dolayı bir kayıp yaşama endişesi, aile içi ilişkileri olumsuz etkileyen ve şiddetin oluşması riskini arttıran diğer faktörlerdir. Okulların kapalı olması bir nevi çocukların aile dışındaki

tek sosyal alanlarının kaybedilmesi anlamına gelmiştir. Yaşanan bir şiddet olayı durumunda, sosyal hizmet çalışanlarına ulaşamama, şiddeti saptamada ve çözüme ciddi bir engel oluşturmaktadır. Bu süreçte özellikle düşük gelirli ve kalabalık ailelerle dezavantajlı gruplar (kadınlar, çocuklar, yaşlılar, engelliler, savaş ve göç mağdurları) daha fazla risk altındadır.

Öte yandan tüm bu olumsuz etkilerden kurutulup salgın sürecinin aile içi ilişkileri yeniden düzenlemede bir fırsat olarak değerlendirilmesi hem aile hem de toplum için son derece olumlu sonuçların ortaya çıkmasına vesile olabilmektedir. Öyle ki bu dönemde aile bağlarının kuvvetlendiğini gösteren çalışmalar da mevcuttur. Ev içi işlerde paylaşım, beraber oyun oynama, kendine ait bir zaman dilimi oluşturma, yemekleri birlikte yeme, çay sohbetleri yapma gibi aktiviteler; ileriki dönemlerde yaşanabilecek bir karantina uygulamasında, bu sürecin zararını en aza indirecek kazanımlar olarak değerlendirilebilir.

Aile İçi Şiddete Yönelik İstatistikler

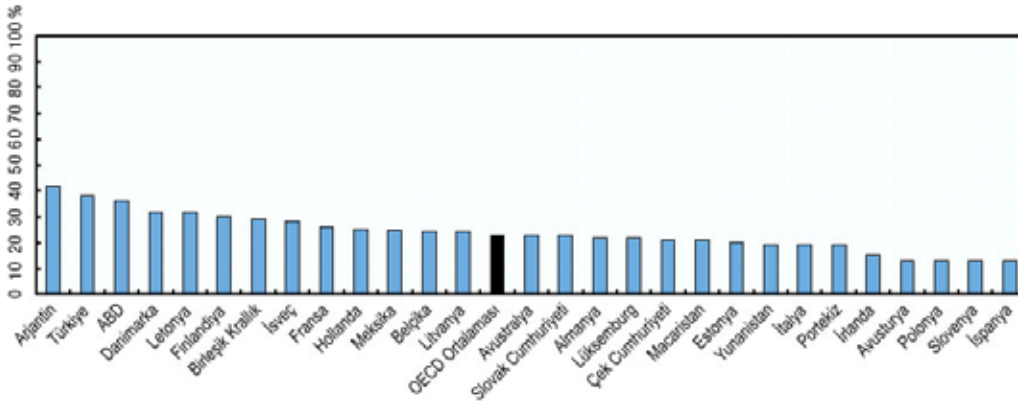
İstatistikler, aile içi şiddetin sadece az gelişmiş ülkelerde değil, sebepleri farklı olmakla birlikte gelişmiş ülkelerde de yaygın olduğunu göstermektedir. Dünya Sağlık Örgütü’nün yaptığı bir araştırmaya göre, dünya üzerindeki kadınların %35’i hayatları boyunca ya fiziksel ya da cinsel şiddete maruz kalmaktadır.¹⁴ ABD, kadına yönelik şiddet konusunda önde gelen ülkelerden biridir. Ülkede cinsel şiddete uğrayan çocukların %82’sini kız çocukları; yetişkinlerin %90’ını ise kadınlar oluşturmaktadır. Avrupa’da da aile içi şiddet hızla yaygınlaşmaktadır. Kadınlar aile içinde yaşanan şiddetin %95’ine maruz kalmaktadır.¹⁵ Türkiye’de 2009 yılında yapılan kadına yönelik aile içi şiddet araştırması, her 100 kadından 42’sinin eşinden veya birlikte olduğu kişiden fiziksel veya cinsel şiddet gördüğünü ortaya koymuştur.¹⁶ Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü’nün 2014 yılında gerçekleştirdiği bir araştırmada Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması’nda ülke genelinde hayatının herhangi bir döneminde fiziksel ve psikolojik şiddete maruz kaldığını belirten kadınların oranı sırasıyla %36 ve %44 olarak belirlenmiştir.¹⁷

Yakın Partner Şiddeti Oranları

Aile içi şiddet mağdurları genel olarak kadınlardır, uygulayıcılar ise erkeklerdir. Kadına şiddet çoğunlukla kadının ailesi tarafından gerçekleştirilmektedir. Aile içi şiddet toplumsal ve evrensel bir sorundur. Aşağıdaki tabloda, kadına şiddetin en fazla olduğu ülkeler sıralanmaktadır.

kurumun sorunlarla çevrili olması, toplumun ve devletin düzenini risk altına sokmaktadır. Bu sebeple toplumsal refahı sağlamak için ilk adım, aile kurumundaki sorunları belirlemek ve çözmeye yönelik çalışmalar yapmak olmalıdır. Çağımızda aile içi sorunlar, kadın erkek eşitliği konusunda yaşanan gerilimler, şiddetin bir çözüm aracı olarak kullanılması ve normal görülmesi gibi sosyolojik sorunlar bir hayli yaygındır.

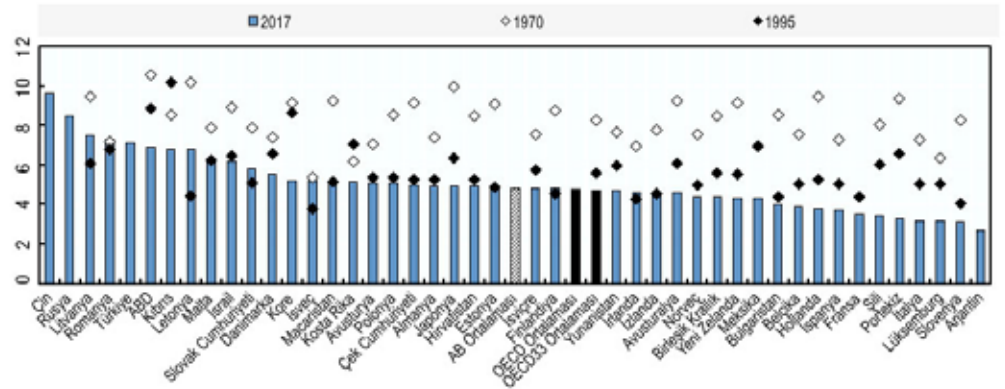
Evlilik kurumunun şefkat, huzur ve anlayışın hâkim olduğu bir alan olması gerekirken şiddetin yaygınlığı, evliliğin beraberinde maddi olarak fazlaca sorumluluk yüklemesi, işsizlik vb. toplumsal sıkıntılar, bireylerin evlenmesi önündeki en temel engellerdir. Aşağıdaki grafikte 23-25 yıl arayla üç farklı zaman dilimi baz alınarak evlenme oranları kıyaslanmaktadır.

Dünyanın en gelişmiş ülkelerinden olan ABD'nin kadına şiddet konusunda aynı gelişmişlik düzeyinde olmadığı görülmektedir. Öte yandan Türkiye'nin de aile içi şiddet konusunda daha fazla önleyici, bilinçlendirici ve iyileştirici çalışmalar yapılması gerektiği anlaşılmaktadır. Veriler Türkiye (2014), Arjantin, ABD (2015), Avustralya ve Meksika (2016) dışında 2012 yılına aittir. Meksika verileri 15-49 yaş arası kadınları, Türkiye verileri 15-59 yaş arası evlenmiş kadınları, Arjantin verileri 18-69 yaş arası kadınları, Avustralya ve ABD verileri 18 yaş ve üstü kadınları göstermektedir. Avrupa ülkelerine ilişkin veriler, Avrupa Birliği Temel Haklar Ajansı (EUFRA) 2012 Kadına Yönelik Şiddet araştırmasından alınmıştır.

Evlenme Oranları

Aile toplumun en önemli ve en küçük kurumudur. Toplumlar ve devletler ailelerin birleşiminden meydana gelmektedir. Bu denli önemli bir

Kaynak: OECD

Aile İçi Şiddetle İlgili Yapılan Evrensel ve Yerel Düzenlemeler

Dünyada kadına şiddet konusundaki çalışmalar 1800'lü yıllarda başlamış ve kadına yönelik şiddeti suç sayan ilk yasa 1883'te Maryland'e düzenlenmiştir. Dünyada kadına şiddeti konu alan ilk konferans, 1975'te BM'nin düzenlediği 1. Dünya Kadın Konferansı'dır. BM tarafından 1981 yılında kabul edilen Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi

(CEDAW), Türkiye tarafından 1985 yılında kabul edilmiş ve kadına yönelik ayrımcılığın kaldırılması ve kadın haklarının geliştirilmesi için bazı hedefler belirlenmiştir. Türkiye'nin 1985 yılında onayladığı bu sözleşme, 19 Ocak 1986 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Türkiye'de kadına şiddet konusu ilk olarak 1980 yılında gündeme getirilerek tartışılmaya başlanmıştır. Kadına yönelik şiddetin gündeme gelmesinin en önemli nedeni, 1985 yılında düzenlenen "Dayağa Hayır!" yürüyüşü olmuştur. Ülkemizde 1990 yılından sonra kadına şiddet konusu yasal bir süreç kazanmış ve devletin desteği sağlanarak bazı tedbirler alınmaya başlanmıştır:¹⁸

- 1) 14.01.1998, 4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun
- 2) 2001, yenilenen Medeni Kanun
- 3) 2004, yenilenen Ceza Kanunu
- 4) 2005, töre ve namus cinayetleri ile kadınlara ve çocuklara yönelik şiddetin sebeplerinin araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesine yönelik bir araştırma komisyonu kurulması
- 5) 2006/17 sayılı "Çocuk ve Kadınlara Yönelik Şiddet Hareketiyle Töre ve Namus Cinayetlerinin Önlenmesi İçin Alınacak Tedbirler" adlı Başbakanlık Genelgesi'nde özetle kadın ve çocuklara yönelik şiddet durumunda alınacak önlemler ve bu durumda devreye girecek kurumlar, ayrıca genelge sayılacak hususlarla ilgili olarak sorumlu olacak kuruluşlar ve bunların koordinasyonu gibi bilgiler yer almaktadır.
- 6) 2011 yılında imzalanarak yürürlüğe giren "Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi" diğer adıyla "İstanbul Sözleşmesi", kadına yönelik şiddete ilişkin uluslararası bağlayıcılığı olan ilk sözleşme olup Türkiye bu sözleşmeye imza atan ilk ülkeler arasındadır. Türkiye'nin İstanbul Sözleşmesi'nden çekilmesiyle alakalı tartışmalar ise hâlen devam etmektedir.

Aile içi şiddet sorunuyla mücadele noktasında kadınlara yönelik iyileştirici çalışmalar yapma hedefiyle kurulan STK'ların sayısı son yıllarda bir hayli artmıştır. Bu konuda çalışma başlatan ilk kuruluş Mor Çatı'dır. Sonrasında pek çok STK kadına yönelik şiddetle mücadele amacıyla çalışma başlatmış olsa da Türkiye'de aile içi şiddet temelinde faaliyet gösteren herhangi bir STK bulunmamaktadır. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'na bağlı Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından aile içi şiddete yönelik çeşitli iyileştirici çalışmalar yapılmaktadır. Bu çalışmalardan biri de Aile Eğitim Planlaması (AEP) projesidir.¹⁹ Bunların yanı sıra bakanlığa bağlı olan Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü tarafından yapılan projeler ve eğitimler de bulunmaktadır. Bunlardan birkaçı şu şekildedir: AB Aile İçi Şiddetle Mücadele Projesi Eğitimleri, Annemin İşi Benim Geleceğim Projesi, Kadının Güçlenmesi Strateji ve Eylem Planı, Türkiye'nin Mühendis Kızları Projesi.²⁰ Yine Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından diğer bakanlıklarla ve Diyanet İşleri Başkanlığı ile iş birliği içinde, kadına yönelik şiddetle mücadelede 11. Kalkınma Planı olarak "Kadına Şiddetle Mücadele Planı 2020-2021" çalışması devam etmektedir. Bu kapsamda hâlihazırda 81 ilde kadına yönelik şiddetle mücadelede bilinçlendirme amaçlı çalışmalar sürdürülmektedir. Bakanlık 2030'a kadar uzun vadede iyileştirici çalışmalar yapmayı hedeflemektedir.²¹

Sonuç ve Çözüm Önerileri

Aile içi şiddet probleminin çözümü için yapılan çalışmaların yetersizliği, bu sorun hakkında öngörülen çözüm yollarının toplumumuza uygun olmadığı sonucuna götürmektedir. Oysaki öncelikle sorunun kapsamlı ve derinlemesine tanımlanması, daha sonra çözüm yollarının aranması, etkili bir çözüme ulaşmada daha faydalı olacaktır. Şiddetin evrensel bir özelliğe sahip olması, sorunun çözümünün de evrensel olacağı anlamına gelmemektedir; zira şiddet toplumdaki farklı algılanıp tanımlanan bir olgudur. Bu da aslında her toplumun kendine özgü çözüm yolları araması gerektirdiğinin

kanıtıdır. Kaldı ki bugüne kadar yapılan evrensel düzenlemeler, şiddeti önlemede kayda değer bir gelişme sağlayamamıştır. Sorunun çözümü için her toplum kendine ait değerler bütünü olarak tanımladığı kültürünü tanıyıp bu mevzuda öne çıkan meselelere ve bunları iyileştirici yönere odaklanmalıdır. Bu noktada özellikle bazı kültürel kavramların yapısında mı, yoksa bunların toplum tarafından algılanışında mı problem olduğunun belirlenmesi önemlidir. Zira evrensellik iddiası yasalara bırakıldıkça şiddet sorunun çözümü sadece bir hayal olarak kalacaktır. Örneğin Sanayi Devrimi sonrasında kadın erkek eşitliğini savunan ve kadına şiddeti önlemek amacıyla ortaya çıkan feminist yaklaşımı bu sorunun tek çözümü olarak görmek, aslında farklı toplumların değerlerine saygısızlık anlamına gelmektedir. Feminist akım şüphesiz sorunun çözümü için bazı katkılar sunsa da kadın erkek ilişkilerini açıklarken ileri sürdüğü normların her kültürle uyuşmadığı muhakkaktır. Zira bu akımın hedeflediği eşitlik anlayışı, kadın ve erkeğin fitratına ters düşünceler içermektedir. Yaşadığımız çağda insanlar “kadın ve erkek eşit değildir” demeye âdeta korkar olmuştur. Evet, kadın ve erkek eşit değildir; kaldı ki eşit olsaydı cinsiyetleri, hormonları, kas yapıları, düşünce biçimleri, gelişim süreçleri de aynı olurdu.

Günümüz özgürlük anlayışının hiçbir sınır tanımadan toplumların ahlak yapısına savaş açarcasına tek tip bir dünya oluşturma çabası, toplumsal değerlerin çökmesi bağlamında büyük bir risk barındırmaktadır. Nitekim Batılı ülkelerdeki yaşam tarzının, kültürün ve ahlak yapısının taklit edilmesi ve toplumsal sorunlarda çözüm yolu olarak onların yasa ve düzenlemelerinin dayatılması, aslında kendi değerlerini yok sayma anlamı taşımakta ve iyileştirici bir gelişme ortaya koyamamaktadır. Toplumun devamlılığını sağlayan kültürel normların tamamını sorun olarak görmek, aslında kendini reddetmekten başka bir anlama gelmemektedir. Oysa her toplumsal sorununun kendi yapısına uygun çözüm yolları geliştirmelidir. Toplumsal rollerin abartılı biçimde ya tümüyle cinsiyetçi bir anlayışla ya da tümüyle göz ardı edilerek belirlenmeye çalışılması, günümüzün

en önemli sorunlarından biridir; ayrıca ataerkil yapının aile ilişkileri açısından sorun olduğu da tartışılmaz bir gerçektir. Toplumda herkesin pek çok rolü vardır ve bu roller toplumsal hayattaki ilişkileri düzenler. Öte yandan kişinin temel haklarını engelleyici ve baskılayıcı bütün toplumsal algıların, bu rollerin dışında tutulması gerekmektedir. Kadın ve erkeğin anne, baba ve eş rollerini kesin çizgilerle birbirinden ayırıp, adalet duygusunu görmezden gelerek sadece cinsiyet üzerinden birtakım ayrıcalıklar veya kısıtlamalar getirmek bu noktada son derece yanlış bir tutumdur. Bu roller hem modern dönemin aşırıcılığından hem de toplumsal cinsiyet veya geleneksel anlayışın aşırıcılığı olan ataerkil normların baskılayıcı tutumundan kurtarılmalıdır.

- Şiddet, çocukların öğrenmesi ile nesilden nesile aktarılır. Bu sebeple öncelikle çocukların şiddete tanık ve maruz olmaması için iyileştirici çalışmalar yapılması gerekmektedir. Ev ve okul, çocuğun ilk sosyalleştiği ortamlardır. Bu nedenle çocukla iletişimi olan anne, baba, öğretmen gibi sorumluların eğitilmesi büyük önem taşımaktadır. Böyle bir çalışma yapılmadığı takdirde, yarının yetişkinleri olacak çocuklar şiddetin devamlılığını sağlayacaktır.
- Okullarda şiddete dair bilgilendirici ve bilinçlendirici dersler, oyunlar, konferanslar vb. çalışmalar yapılmalıdır.
- Çocuklara karşı baskılayıcı toplumsal uygulamalardan kaçınılmalıdır. Çocukla dengeli bir şekilde sıklıktan ve boş bırakmadan ilgilenilmesi önemlidir. Ataerkil toplumlarda bu görev anneye verildiğinden ilk adım olarak annenin bilinçlendirilmesi gerekmektedir.
- Kadın üzerinden edilen hakaretler terk edilmeli, ötekileştirici, aşağılayıcı ifadeler kullanılmamalıdır.
- Kadına öz güvenini ve kendini koruması, gerektiğinde sosyal destek alma yollarını öğrenmesi için danışmanlık verilmesi önemlidir.

- Medyanın toplumu şekillendirmedeki etkisi büyüktür; dolayısıyla medyada şiddetin nasıl anlatıldığı son derece önemlidir. İnsanlar bilgilenecek, eğlenmek ve vakit geçirmek için TV, gazete, sosyal medya gibi kitle iletişim araçlarını kullandığından haber, dizi, kadın programları gibi yayınların şiddeti özendirici ve besleyici olmaması gerekmektedir; aksi takdirde toplumun şiddetle mücadelesinde ilerleme kaydedilemeyeceği unutulmamalıdır. Bu bağlamda spiker, senarist, oyuncu, yönetmen gibi medya sektörüyle alakalı kişilerin şiddetle mücadele noktasında bilinçlendirici eğitimlerden geçmeleri önem arz etmektedir. Medyaya bu konuda düşen en önemli görev, insanları şiddet sahnelerini özendirerek eğlendirmeye çalışmak yerine, bu konudaki bilinci artırıcı içerikler üretmektir. Özetle medyanın şiddeti bireysel değil toplumsal bir sorun olarak ele alınması gerekmektedir.
- Yaradılış gereği erkeğin fiziksel olarak kadından daha güçlü olması, kadına şiddet uygulayabileceği anlamına gelmemektedir; tam tersi bu gücünü ailesini koruma yönünde kullanması gerektiği konusunda bilinçlendirilmesi gerekmektedir.
- Evlilikte eş uyumu şiddeti önlemede iyileşme açısından önemlidir. Kişi eş adayını kendi karakterine, beklentilerine ve değerlerine uygun seçmelidir; ayrıca evliliğin beraberinde büyük sorumluluklar getirdiğini, kendisinin ve evleneceği kişinin bu sorumlulukları

yerine getirme noktasında yeterli olup olmadığını da doğru değerlendirmelidir.

- Bireyler evlilik hayatının sıkıntılarını çözmek için birbirlerine empati ve sempatiyle yaklaşmalıdır; ancak buna rağmen sorunlarını çözemezlerse profesyonel yardım almalıdır. Ev içi ilişkilerde çocuklar arasında çıkan problemlerde ebeveynlerin sürekli müdahil olmaması da önemlidir. Ebeveynler soruna çözüm odaklı yaklaşmaya çalışsalar bile bu durum aile içi ilişkileri çoğunlukla olumsuz etkilemektedir. Evlilik aşamasında kadının erkeğin ailesi tarafından ailenin yeni üyesi olarak kabul görmesi önemlidir. Ayrıca bireylerin ailelerine aşırı bağımlılığı da ilişkilerde sorun çıkmasına sebep olabilmektedir. Evlilikteki sorunlarda büyüklere danışmak önemlidir fakat danışılan bu kişinin ebeveynlerden biri olması gerekmemektedir. Aile içi ilişkilerine güvenilen ve örnek bir aile yaşantısı olan tanıdıkların veya aile danışmanlarının yardımını almak bu noktada daha faydalı olacaktır.
- Türkiye Müslüman çoğunluklu bir ülkedir. Müslümanlık ve şiddeti bağdaştırmaya çalışan algıların değişmesi için insanların dinî olarak bilinçlendirilmesi gerekmektedir. Nitekim hayatında ailesine en ufak şiddet uygulamamış bir peygamberin geleneğinden şiddeti âdeta kutsayan bir anlayışın nasıl türemiş olduğu sorusunun cevabı, geleneksel ataerkil anlayışta aranmalıdır.

Sonnotlar

- ¹ Hülya Çakar, “Kadına Yönelik Şiddetin Kavramsal İncelenmesi: Yozgat Örneği”, *İmgelem Dergisi*, Cilt 4, Sayı 6, Temmuz 2020, s. 42-43, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1195542>
- ² Hasan Hüseyin Çalı, “Aile İçi Şiddet: Bir Kamu Politikası Analizi”, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2012, s. 2, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/32315>
- ³ Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, “Ulusal Eylem Planı (2016-2020)”, ASPB, Ankara, 2016, <https://www.ailevecalisma.gov.tr/uploads/ksgm/uploads/pages/kadina-yonelik-siddetle-mucadele-ulusal-eylem-planı/kadina-yonelik-siddetle-mucadele-ulusal-eylem-planı-2016-2020-icin-tiklayiniz.pdf>
- ⁴ İbrahim Akkaş, Zeki Uyanık, “Kadına Yönelik Şiddet”, *SBE Dergisi*, 6, 2016, s. 39, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/184934>
- ⁵ Özen İnamı, Nevin Hotun Şahin, “Kadına Yönelik Şiddetin Türk Medyasındaki Temsil Şekli Sistematiik Derleme Çalışması”, *Marmara Üniversitesi Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Araştırmaları Dergisi*, 2020, s. 2, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1212553>
- ⁶ Servet Gün, Çocuk: İşçi, Yoksul, Göçmen İktisadi ve Politik Bir Analiz, İstanbul: NotaBene Yayınları, 2017, s. 132.
- ⁷ İlyas Özgentürk, Vedat Karğın, Halil Baltacı, “Aile İçi Şiddet ve Şiddetin Nesilden Nesile İletilmesi”, *Polis Bilimleri Dergisi*, Cilt 14, 2012, s. 61, <https://arastirmax.com/en/system/files/dergiler/295/makaleler/14/4/arastirmax-aile-ici-siddet-siddetin-nesilden-nesile-iletilmesi.pdf>
- ⁸ Hande Şahin, Sibel Erkal, Barış Demirel, “Yazılı Basında Aile İçi Şiddet Mağduru Yaşlılar”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt 10, Sayı 54, 2017, https://www.researchgate.net/profile/Hande_Sahin4/publication/322055769_YAZILI_BASINDA_AILE_ICI_SIDDET_MAGDURU_YASLILAR/links/5c24aafe92851c22a3492968/YAZILI-BASINDA-AILE-ICI-SIDDET-MAGDURU-YASLILAR.pdf
- ⁹ Nurşen Adak, “Madalyonun Öteki Yüzü: Erkeğe Yönelik Şiddet”, *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, Cilt 16, Sayı 2, 2013, s. 4-22, [https://d1wqtxts1xzle7.cloudfront.net/42702803/Madalyonun_Oteki_Yuzu_Erkege_Yonelik_Siddet5000093003-5000132269-1-PB.pdf?1455547466=&response-content-disposition=inline%3B+filename%3DMadalyonun_Oteki_Yuzu_Erkege_Yonelik_Sid.pdf&Expires=1598972888&Signature=YkVn7mQKQB21m2qm7tBgZjRCLavbJ7~n1QfV6JHfBVWy~tpI-w1gO92UEreir1mQTuOJJaSyUWNzIfhsdhtlDWg8k9FPaE2pOu2rEIglsdCnzkoFaJiFotiaSaPeDm-HHckKk0rWGw-C9b5D1tJN7oPepK04ADuHpTHrdHawkelmLeNQQ4eWE4eb6Shs](https://d1wqtxts1xzle7.cloudfront.net/42702803/Madalyonun_Oteki_Yuzu_Erkege_Yonelik_Siddet5000093003-5000132269-1-PB.pdf?1455547466=&response-content-disposition=inline%3B+filename%3DMadalyonun_Oteki_Yuzu_Erkege_Yonelik_Sid.pdf&Expires=1598972888&Signature=YkVn7mQKQB21m2qm7tBgZjRCLavbJ7~n1QfV6JHfBVWy~tpI-w1gO92UEreir1mQTuOJJaSyUWNzIfhsdhtlDWg8k9FPaE2pOu2rEIglsdCnzkoFaJiFotiaSaPeDm-HHckKk0rWGw-C9b5D1tJN7oPepK04ADuHpTHrdHawkelmLeNQQ4eWE4eb6ShsPv1whj1MLdozzTVHxoWnoZXTltp8CzjARM5XuHOAewilE1YepnzgGS5yj9zJK0Y7K-n9YGJYNto9rpjTeEFlIah5PbKl~oxvvSQs6P3b~K4eshsnYiFma36EuF7tTG-jnoNpP8VPXDK56s4aCQokrldQ3Q__&Key-Pair-Id=APKAJLOHF5GGSLRBV4ZA)
- ¹⁰ Filiz Sivashoğlu, Nurgül Erdal, “Ailede Şiddet Gören Çalışan Kadınların İş Performansı”, *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, Cilt 7, Sayı 5, 2020, s. 354, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1168059>
- ¹¹ Gülseren Ünal, “Aile İçi Şiddet”, *Aile ve Toplum Dergisi*, Cilt 2, Sayı 9, Ocak-Mart 2005, s. 3, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/198147>
- ¹² Elif Özlem Aşkın, Özlem Aşkın, “Kadına Yönelik Şiddet ve Yoksulluk İlişkisi: Aile İçi Şiddet Mağduru Kadınlar Üzerine Bir Araştırma”, Aralık 2018, s. 16, https://www.researchgate.net/publication/329814446_KADINA_YONELIK_AILE_ICI_SIDDET_VE_YOKSULLUK_ILISKISI_AILE_ICI_SIDDET_MAGDURU_KADINLAR_UZERINE_BIR_ARASTIRMA?enrichId=rgreq-43151b6932d6cac3c0b5bc80e11f9bb9-XXX&enrichSource=Y292ZXJQYWdlOzMyOTgxNDQ0NjtBUzo3MDU5OTQ3NDUxODQyNTIAMSU0NTMzMzY3MjI5Mg%3D%3D&el=1_x_2&_esc=publicationCoverPdf
- ¹³ Akçe Toprak Ergönen, Emin Biçen, Gökhan Ersoy, “COVID-19 Salgınında Ev İçi Şiddet”, *Adli Tıp Bülteni*, 2020, s. 49- 50, file:///C:/Users/mervenurluleci/Downloads/1408-PDF-7964-1-10-20200530%20(2).pdf
- ¹⁴ Fikret Yazıcı, Yıldız Değer Şahbaz, “Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Kadına Yönelik Şiddet ve Türkiye’de Yazılı Basına Yansımaları”, *Intermedia International e-Journal*, Haziran 2020, s. 133, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1165061>
- ¹⁵ Zülfiye Zeynep Bakır, “Batı’nın Krizleri”, İNSAMER, https://insamer.com/tr/batinin-krizleri_1405.html
- ¹⁶ Suat Kılıçarslan, İzzet Parmaksız, “Çift İlişkilerinde Şiddet: İlişkisel Faktörler, Köken Aile Deneyimleri ve Baş Etme Stratejileri”, *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 2020, s. 921, <https://enadonline.com/public/assets/catalogs/0118107001595847699.pdf>
- ¹⁷ Ergönen, Biçen, Ersoy, “COVID-19 Salgınında...” s. 50.
- ¹⁸ Yazıcı, Şahbaz, “Toplumsal Cinsiyet...”, s. 134.
- ¹⁹ <https://aep.gov.tr/>
- ²⁰ <https://www.ailevecalisma.gov.tr/ksgm/faaliyetler/projelerimiz>
- ²¹ <https://www.ailevecalisma.gov.tr/media/33061/koordinasyon-planı-v13-1.pdf>